

בארה של תורה

מאת הרב ראובן גולן מח"ס רינונה של תורה ♦ יו"ל ע"י כולל שערים המצויינים שע"י מוסדות דרכי תורה רחובות

כתובת המערכת:

מודיעין עילית

מסילת יוסף 3/10

טל' - 08-9744220

דוא"ל לרשימת תפוצה:

rg5740@gmail.com

גליון 69 סיון תשע"ד

העלון מוקדש לע"נ ר' שלמה בן טאוס סלמי ז"ל

פרשת נשא

הנני. ולכאורה היכן יש רמז בפסוק לאוהב את שכיניו. ופירש רש"י (סג.), שדבר זה רמזו במה שנאמר שם (פס' ז) "ומבשרך לא תתעלם". ללמדך, ששכיניו של האדם הם בגדר 'ומבשרך לא תתעלם'. וזאת על שום מה? אלא, שכפי שנתבאר, חברתו של האדם נהפכת להיות חלק מעצמותו וממהותו, ומעשים שבכל יום הם, שהאדם משתנה עד לבלי היכר, מחמת הסביבה שבה הוא מצוי. ולכך שכיניו של האדם הם בבחינת 'ומבשרך לא תתעלם', בהיותם חלק ממנו ומאישיותו. ודבר נורא מצאנו בזה בספר חסידים (סימן תתש"א) שכתב, 'כטבע הנכרים כן טבע היהודים ברוב מקומות, כגון אם הנכרים גורים בעריות, כך יהיו בני היהודים הנולדים באותה העיר'. וכתב בשו"ת משנה הלכות (חי"א סימן נז), שיסוד הענין הוא כדברי הרמב"ם דלעיל, שדרך ברייתו של אדם להיות נמשך אחר הסביבה שבה הוא דר, כי נהפכת היא להיות חלק מטבעו ואופיו.

הם שהלכו למקום שת"ח מרובים בו, נתגדל שמם

בתורה

והביא שם, את המעשה הידוע בר' אלעזר בן ערך שהיה מגדולי תלמידיו של רבן יוחנן בן זכאי, שהלך למקום שנשתבח ביין טוב ובמרחצאות, ונגרר אחריהם עד שנשתכח תלמודו. ובאבות דר' נתן (פי"ד) אמרו, 'כשיצאו תלמידיו מלפני ריב"ז, אמר ר"א בן ערך, אלך לדיומסית שהוא מקום יפה ומים יפים ונאים. וחבירי אמרו, נלך ליבנה, למקום שתלמידי חכמים מרובים בו, ואוהבים את התורה. הוא שהלך לדיומסית למקום יפה ומים יפים ונאים, נתמעט שמו בתורה. הם שהלכו ליבנה למקום שתלמידי חכמים מרובים ואוהבים את התורה, נתגדל שמם בתורה'. ללמדך שדרך האדם להימשך אחר מקומו.

ישראל סבא לא חנה בתוך שכם כדי שלא ילמדו בניו

ממעשיהם

סוד השפעתה של הסביבה היה גלוי וידוע לאבות הקדושים, וכפי שמצינו ביעקב אבינו, שבהגיעו לארץ ישראל יחד עם בניו ומשפחתו, לא נכנס לתוככי העיר שכם, אלא "ויחן את פני העיר" (בראשית לג, יח). והרמב"ן עמד בטעם הדבר שלא חנה בתוך שכם. ברם, השפתי כהן ביאר, שהנהגה זו נבעה ממניעים חינוכיים, הואיל ולא רצה ישראל סבא לשבת בתוך שכם יחד עם אנשיה, כדי שלא להתערב בהם ושלא ילמדו בניו ממעשיהם. והורנו בזה, כי בית יעקב צריך להיות מוגן ואטום מפני רוחות זרות והשפעות שליליות. ואף בערוב ימיו כשירד מצרימה, חפץ יעקב שישבו הוא וזרעו בארץ גושן ולא בתוככי מצרים, וכפי שנתבאר בדברי האלשיך (בראשית מז,

במאמר 'השפעת הסביבה' האריך הרב דסלר זצ"ל (ח"א עמ' 153) לבאר ולהוכיח שהסביבה עושה רושם אפילו על האדם היותר גדול, ולא כפי שסבורים הבריות שהשפעת הסביבה עושה רושם רק על ילדים וחלושי הדעת.

ואכן, עיקר זה כבר נתבאר בדברי הרמב"ם בהלכות דעות (ו, א), אשר נאמרו בודאי אף לרמי מדרגה ודעת. 'דרך ברייתו של אדם להיות נמשך בדעותיו ובמעשיו אחר חביריו. לפיכך צריך האדם להתחבר לצדיקים ולישב אצל החכמים תמיד, כדי שילמד ממעשיהם. ויתרחק מן הרשעים ההולכים בחושך, כדי שלא ילמד ממעשיהם. הוא ששלמה אומר, הולך את חכמים יחכם ורועה כסילים ירוע. וכן אם היה במדינה שמנהגיה רעים, ואין אנשיה הולכים בדרך ישרה, ילך למקום שאנשיו צדיקים ונהגים בדרך טובים'.

ומכלל דבריו למדנו, שהימצאותו של האדם בסביבה רוחנית טובה, ויריחוקו מסביבה שלילית שהשפעתה רעה, אינם דבר הרשות והנהגה טובה בעלמא, אלא חובה גמורה היא להדבק בצדיקים ולהתרחק ממי שאינם כאלה, היות והסביבה משפיעה ומקרינה על כל העבודה הרוחנית של האדם, ולכך בנפשו הדבר.

'הרבה שכנים הרעים עושים'

יסוד זה גלום אף בפרשת סוטה. כי כידוע (סוטה ז.) כדי לעורר את הסוטה להודות שחטאה, ולא ימחק שם הקודש על המים, היה הכהן אומר לה, 'בתי, הרבה יין עושה, הרבה שחוק עושה, הרבה ילדות עושה, הרבה שכנים הרעים עושים, עשי לשמו הגדול שנכתב בקדושה שלא ימחה על המים'. וביאר המהרש"א (ח"א), שכל הדברים הללו, מביאים את האדם לידי חטא. ואף קלקולה של הסוטה אשר סתתה מדרך בנות ישראל הצנועות, נובע מרוח הסביבה הקלוקלת שבה התגוררה, שבעטיה נטמעו בה הנהגות שאינן ראויות לבת ישראל. ומהעונש הנורא שבא עליה לבסוף, בעת אשר שתתה את המים המאררים, יש ללמוד, מה מרים השלכותיה של סביבה שלילית, המורידה את האדם עד לעברי פי פחת.

'האוהב את שכיניו'

והנה כתב המלבי"ם (תהילים נח, ד), 'הרעים, אין רשתם כטבע להם, כי האדם לא נברא שיהיה רשע, ותולדות האדם נוטה אל הצדק, אלא שירשיע על ידי חברים ושכנים רעים'.

ועומק הענין הוא, שהחברה והסביבה שבהם נמצא האדם, נהפכים להיות חלק ממהותו וטבעו. וזכינו לראיה נפלאה לכך מדברי חז"ל במסכת יבמות (סב: - סג.), 'שהאוהב את שכיניו הוא אחד מאלו שנאמר עליהם (ישעיהו נח, ט) "אז תקרא וה' יענה, תשווע ויאמר

שלום בן שמחה ארדי ז"ל
משה בן רגינה לביא ז"ל
ברכה בת שבע אליהו ע"ה

יהודה בן חסיבה כהן ז"ל
אברהם בן רחמה לימזאי ז"ל
שושנה שמעה בת סעדה בר כוכבא ע"ה

לע"נ ר' בנימין בן סלחה ז"ל ♦ סרה בת רחמה ע"ה
ר' שלמה בן טאוס ז"ל ♦ נאווה בת תאג'ה ע"ה
אהרן בן יחיא ז"ל ♦ רחל בת סאלחה ע"ה
עניה בת סרה ע"ה

ההבדל בין צדיקי סדום לשאר הצדיקים בתחיית

המתים

ובמדרש תלפיות (ענף אברהם), מצינו לקח נורא בגנות החיבור לרשעים. וכפי שנתבאר שם, שאף שהולכים בדין אחר הרוב, ביקש אברהם שלא ימותו הצדיקים שבסדום, כדי שלא יתיישו בתחיית המתים, שבה יעמדו כל הצדיקים בלבושם, וצדיקי סדום שימותו באש וגפרית, יקומו בגוף שרוף. והקשה בעל ה'שבט מוסרי' (בהגהותיו למד"ת), שיש צדיקים רבים שנשרפו על קידוש השם, ויקומו בתחיה"מ בגוף שרוף, ואף הם יתיישו בכך. ותיקן, שאלו שנשרפו על קידוש השם, תפארת היא להם שיקומו בגוף שרוף, שיעיד על צדקותם ודבקותם בקב"ה, שמסרו נפשם על קדושת שמו. אך לצדיקי סדום יגרום הגוף השרוף לגנאי גדול, שיעיד בהם שעברו על 'אל תתחבר לרשע', ולא יצאו מסדום לעיר של צדיקים.

כח השפעת הסביבה הנלמד מהלכות דינים

והגר"א קוטלר זצ"ל (משנת ר' אהרן עמי"ב), הרחיב בביאור גודל השפעת הסביבה על האדם, ואפילו השפעתו של אדם יחידי, וכל שכן השפעת הרבים. והביא ראיה לכך מדברי חז"ל (שבועות ל:), שאסור לדיין להניח לתלמיד בור לשבת לפניו בדין. וביארו הראשונים (רש"י שם. טור חו"מ ט, ו) שטעם הדבר הוא, מפני החשש שמא התלמיד ישא ויתן עם הרב בדין, ויטהו מדרך האמת מחמת בורותו. ואע"פ שהרב בקי בדין, ולכאורה אין בכחו של תלמיד וטר להשפיע עליו עד שיבוא להטעותו, מכל מקום נאסר הדבר, מפני גודל כח ההשפעה שיש ביד אחר להשפיע על האדם. וקל וחומר להשפעתם של רבים, ולהשפעתה של סביבה שלימה, על האדם, עד אשר ילמד לנהוג ולעשות ולחשוב כסובבים אותו. ולכך שומה לאדם לאחוז בדרכו של דוד המלך ע"ה, שאמר (תהלים קיט, סג), "חבר אני לכל אשר יראוך". וכפי שביאר בספר ראשית חכמה (שער היראה פט"ו), יתקרב האדם לכל מי שהוא ירא ה', ויתרחק ממי שאינו ירא את ה', אפילו מלדבר עמו דרך חברה. וזהו שאמר דוד, חבר אני לכל אשר יראוך, כי בהתקרבו אל הטובים, ילמד ממעשיהם'.

כח), שיעקב אבינו ידע שאם יתקרבו זרעו לעם המצרי, ילמדו ממעשיהם ויסורו מדרך ה', ולכך השתדל שישבו בתחום נפרד ונבדל בגושן. וכידוע, שהיבדלות זו היא מסוד קיומו של זרע יעקב בכל הדורות.

'המופת על האנוש, חברתו'

והרוצה לעמוד על חיוניותה ותועלתה של ההשגחה ושימת העין, על טיב ואיכות החברה והסביבה. יעיין בדבריו היקרים של המאירי (שבת נו.), בענינו של ישי אבי דוד, שזכה ויצאו מבניו גדולים ומלכים. ובדברי הנביא נתגלה לנו טפח מדרך החינוך של ישי. שהנה, כשיצאו בניו עם כלל ישראל להילחם בגלית ובפלשתים, שלח ישי את בנו הצעיר דוד אל אחיו שבמחנה, ואמר לו (שמו"א יז, יח) "ואת אחיך תפקוד לשלום, ואת ערובתם תקח'.

ופירושים רבים נאמרו בענינה של אותה 'ערובה'. ברם, המאירי פירש, 'פשוט המקרא היינו, שילמוד בענינם עם מי הם מתערבים, שהאדם ניכר מתוך אותם שהוא מתחבר עמהם. כמו שאמרו חכמי המוסר, המופת על האנוש, חברתו. והוא שתרגם יונתן, וית טיבהון תילף, כלומר טיבם ושייכות שלהם אצל מי'. ומוסר גדול יש בדבר, שאף שהיו בניו גדולים, והיו שרויים במלחמה, היתה תמיד דעתו של ישי על טיב חינוכם, שלא יתערבו ח"ו עם מי שאינו ראוי. ובעקבות חינוך נפלא זה זכה לבנים גדולים בתורה ויראה.

הגר"י אייבשיץ - 'חבר טוב פועל יותר מעשרה רבנים'

ואכן, חברה בונה וחברה הורסת. כי החברה והסביבה יכולה לשמש לאדם ככלי עצום לעליה בעבודת ה', ומאידך יכולה היא להורידו ברוחניות ולקלקלו ביותר. וכדברי היערות דבש (ח"א דרוש י), שבכח חבר רע להשיל מהאדם כל הנהגה טובה, ומאידך, בכח חבר טוב, ללמד לאדם את הדרך הראויה. כי יש תוכחות שיכנסו ללב הרבה יותר, כשהן נאמרות מפי חבר. וכתב עוד, 'אמרו חז"ל (אבות א, ו) עשה לך רב וקנה לך חבר, כי חבר טוב נצרך יותר מרב, וצריך לקנותו בכסף מלא, הואיל וחבר טוב פועל יותר מעשרה רבנים'.

"ועתה כתבו לכם את השירה הזאת ולמדה את בני ישראל שימה בפייהם"

כתב הרמב"ם "מצות עשה על כל איש ואיש מישראל לכתוב ספר תורה לעצמו". וידוע שמצות כתיבת ספר תורה מסוגלת עד מאד לזיווג ופרנסה ולבנים ולהצלחה בכל הענינים.

אם ברצונך לזכות במצוה יקרה ונעלה זו, ולרכוש אות/ מילה/ פסוק/ עמוד/ פרשה בספר תורה שנכתב ע"י סופר ת"ח וירא שמים בהידור רב ובדקדוק, אשר יוכנס ב"ה להיכל בית מדרשנו החדש לעילוי נשמות מרן רשכבה"ג רבי עובדיה יוסף זצוקללה"ה פנה להנהלת המוסדות בטל' 08-9452903

האזינו לשיעורים בהשקפה ובפרשת השבוע מאת הרב ראובן גולן ב'קול הלשון' בטל' 03-6171001
לשיחות חדשות משנה זו על הפרשיות שעברו יש להקיש 1-1-2-48-1-1
ניתן להשיג את השיעורים והשיחות בעמדות המחשב של 'קול הלשון' בכל רחבי הארץ

יוסף שלום בן שודיא שלום ז"ל ♦ רבקה חמדה בת לאה תפארת ע"ה ♦ רבקה בת מרים משמור ע"ה

יששכר בן נתן מלמד ז"ל
שמחה בת חנה אביסדיד ע"ה
מנחם בן שלום דהרי ז"ל

גדעון בן שושנה דארף ז"ל
שררה שושנה בת יחיא סעיד ע"ה
חתון נהיד בת אשראף פרנגיאן ע"ה

חיה אסתר בת אברהם יצחק רוח ע"ה
שלום בן מנחם סעיד ז"ל
דוד בן אהרון גהלי ז"ל